

Col·legi Oficial de
Psicologia de Catalunya

LES FAQs DE LA DEONTOLÒGICA

Les preguntes freqüents en ètica i deontologia en psicologia

La Comissió Deontològica, amb la voluntat d'orientar en la intervenció professional de les persones col·legiades en el marc de l'ètica i la deontologia, així com de disminuir el nombre de queixes que interposen les persones usuàries a aquesta Comissió, ha elaborat aquest llistat de preguntes freqüents que, sovint, són motiu de consulta a la Comissió Deontològica per part dels col·legiats i les col·legiades.

Tanmateix, cal considerar que cada cas és específic i que, evidentment, les respostes no poden comprendre tota la complexitat, sinó que tenen el caràcter d'orientacions generals a la qüestió plantejada, sense la pretensió que inclogui tota la universalitat de situacions específiques dels casos en què s'intervé.

En cas de dubtes més específics us recordem que podeu consultar el [Codi Deontològic del COPC](#) o adreçar-vos al torn de consultes de la Comissió Deontològica, escrivint un correu electrònic a cd_ep@copc.cat.

FAQs

1. Puc tractar les dades personals de contacte d'un progenitor o progenitora quan l'altra persona progenitora porta un nen, nena o adolescent a consulta?
2. Per iniciar un tractament a un infant o adolescent necessito el consentiment de les dues persones progenitores?
3. Puc iniciar un tractament a un nen, nena o adolescent si una de les persones progenitores no n'ha donat el consentiment?
4. En quins casos es preveu una excepció respecte a l'obligatorietat d'obtenir el consentiment d'ambdós progenitors per iniciar un tractament?
5. A quina edat l'adolescent pot donar consentiment per al seu propi tractament psicològic?
6. He de fer una devolució o entrega d'informació del tractament d'un infant o adolescent a les dues persones progenitores?
7. Si la persona destinatària del tractament o avaluació psicològica és adulta, té dret a demanar una devolució de la informació?
8. Hi ha alguna excepció al deure de confidencialitat del o la pacient?
9. Què és un informe pericial? Quina diferència hi ha amb un informe clínic?
10. Pot qualsevol persona psicòloga col·legiada elaborar un informe pericial?
11. És possible realitzar una avaluació pericial d'una persona a qui, prèviament, s'ha realitzat un tractament psicològic?
12. És possible realitzar un tractament psicològic d'una persona a qui, prèviament, s'ha realitzat una avaluació pericial?
13. En una avaluació pericial de família en què se sol·liciti valorar el règim de guarda i/o estades i comunicacions més adients per a un infant, s'han d'avaluar ambdues persones progenitores?
14. En una avaluació pericial de família en què es realitzi l'avaluació d'un infant, es necessita el consentiment d'ambdues persones progenitores?
15. Com i quan s'ha d'informar a la persona progenitora que no sol·licita l'avaluació d'un/a nen, nena o adolescent (NNA)?
16. Si un progenitor o progenitora manifesta la seva negativa respecte a dur a terme l'avaluació del nen, nena o adolescent, es pot dur a terme igualment l'avaluació?
17. En un informe pericial en què només s'ha avaluat una de les parts implicades, es pot recomanar assistència a teràpia familiar?
18. En el cas de diverses avaluacions pericials d'un mateix nen, nena o adolescent (NNA) per part de diferents persones pèrites, s'han de seguir certs criteris?
19. Quines fonts materials, documentals i d'informació s'han d'utilitzar en l'avaluació pericial?
20. S'han de lliurar els informes pericials d'infants o adolescents a les seves persones progenitores?

1. Puc tractar les dades personals de contacte d'un progenitor o progenitora quan l'altra persona progenitora porta un nen, nena o adolescent a consulta?

Cal tenir present que adreçar-nos a una persona en aquest context implica la realització d'un tractament de dades de caràcter personal, que en aquests casos seria lícit, ja que el seu contacte és imprescindible per poder demanar el seu consentiment i/o comunicar-li que farem una avaluació o estudi del seu fill o filla menor, però hem de garantir que l'informem de tot allò a què ens obliga la normativa de protecció de dades personals:

Cal informar de la identitat i el contacte del responsable, és a dir, de qui som (i, si és el cas, del Delegat de Protecció de Dades del centre, si n'hi ha).

- Finalitats i fonament jurídic del tractament de dades. És a dir, per quin motiu recollim les dades, i sota quin fonament jurídic. En aquest cas, informar-lo que la finalitat és poder realitzar una intervenció professional, o bé una avaluació o estudi, en relació amb el seu fill o filla menor d'edat.
- Cal informar a l'interessat/da dels seus drets, incloent-hi el dret a presentar reclamació davant les autoritats de control de protecció de dades.
- Destinataris o categories de destinataris de les dades. Cal especificar si tenim previst o no cedir aquestes dades a tercers i amb quina finalitat.
- Termini de conservació de les dades (o criteri per a la seva fixació). És a dir, cal indicar durant quant de temps conservarem les dades.

2. Per iniciar un tractament a un infant o adolescent necessito el consentiment de les dues persones progenitores?

Com a norma general, sí que és necessari el consentiment d'ambdues persones progenitores perquè puguem iniciar tractament psicològic a un infant o adolescent, des del moment que ambdues exerceixen la potestat parental d'aquest i, per tant, el dret a decidir. S'entén que els tractaments psicològics causen canvis en la persona que els rep, així doncs, sempre cal el consentiment de totes dues persones progenitores.

Es recomana fer constar per escrit el consentiment informat dels i les pacients amb descripció del tractament, signant les persones progenitores en cas de persones menors d'edat.

3. Puc iniciar un tractament a un nen, nena o adolescent si una de les persones progenitores no n'ha donat el consentiment?

En cas que la persona psicòloga valori necessari el tractament, així ho hagi comunicat a les persones progenitores i una d'elles no hi estigui d'acord, no pot intervenir amb l'infant o adolescent. En una situació de separació i/o en cas de desacord, la part interessada ho podrà sol·licitar via judicial al·legant "discrepàncies en l'exercici de la potestat parental".

Si, un cop iniciat el tractament amb el consentiment d'ambdues persones progenitores, una d'elles decidís retirar el consentiment, el tractament hauria de cessar.

4. En quins casos es preveu una excepció respecte a l'obligatorietat d'obtenir el consentiment d'ambdues persones progenitores per iniciar un tractament?

La recent reforma legislativa (Codi Civil de Catalunya, article 236-8.2 d) del Llibre Segon del Codi Civil de Catalunya, relatiu a la persona i la família, preveu que per a l'atenció i l'assistència psicològiques dels fills i filles menors d'edat, no cal el consentiment del progenitor o progenitora contra el qual se segueix un procediment penal per haver atemptat contra la vida, la integritat física, la llibertat, la integritat moral o la llibertat i indemnitat sexuals de l'altre progenitor o dels fills i filles comunes menors d'edat, o contra el qual s'ha dictat una sentència condemnatòria, mentre no s'extingeixi la responsabilitat penal. Encara que no s'hagi formulat denúncia prèvia, el consentiment tampoc és necessari quan la mare rep assistència, acreditada documentalment, dels serveis d'atenció i recuperació integral per a dones que pateixen violència masclista establerta legalment, tot i que no hi consti cap denúncia prèvia contra ell.

Es recorda a les persones col·legiades que han de sol·licitar documentació actualitzada que acrediti qualsevol d'aquests supòsits, i que l'assistència psicològica als fills i filles majors de setze anys requereix llur consentiment.

5. A quina edat l'adolescent pot donar consentiment per al seu propi tractament psicològic?

En el cas d'adolescents amb capacitat conservada cal considerar que, fins als 11 anys, els pares o tutors legalment designats són els representants de l'infant, encara que la seva opinió ha de ser tinguda en compte. A partir dels 12 anys, hauran de ser escoltats, tot i que no es pressuposa aquesta capacitat amb caràcter general.

A partir dels 16, si tenen plena capacitat, poden actuar per decisió pròpia, sempre que no es tracti de cap malaltia greu o situació de risc (en què l'opinió de les

persones progenitores serà escoltada). Hi ha, però, excepcions a aquest règim, quan es tracta d'actuacions de gran transcendència o que comporten greu risc.

Així, per la teràpia amb adolescents, la legislació vigent preveu que als 16 anys es pot tenir la consideració de "menor madur". En qualsevol cas, sempre serà responsabilitat de la persona professional considerar aquesta maduresa (ja que l'edat no és el factor determinant des d'una perspectiva psicològica). La persona professional ha de tenir en compte la situació, la informació i el risc.

6. He de fer una devolució o entrega d'informació del tractament d'un infant o adolescent a les dues persones progenitores?

Sí, la persona professional té el deure de proporcionar la informació objectiva amb relació a la seva tasca/intervenció a la persona progenitora que demani informació, així com facilitar les proves realitzades a l'infant o adolescent, sempre que no tingui limitat l'exercici de la potestat parental. Com a norma general es recomana lliurar aquesta informació prioritàriament de forma personal a la persona progenitora que ho demana.

I, si no, és possible fer-ho arribar per altres mitjans, sempre que es respecti la normativa de protecció de dades personals i es permeti aclarir qualsevol dubte que puguin tenir. Hem de tenir en consideració que el sentit essencial d'aquesta actuació professional és garantir el dret a l'autonomia de les persones (que inclou el dret a la informació). En el cas d'entregar informes o documents, és recomanable sol·licitar una confirmació de recepció, a fi d'acreditar aquest lliurament.

En cas que la petició de la devolució faci referència a una avaluació, s'apliquen les mateixes recomanacions.

7. Si la persona destinatària del tractament o avaluació psicològica és adulta, té dret a demanar una devolució de la informació?

Sí, les persones avaluades que ho sol·licitin tenen dret a rebre la informació i còpia de les proves realitzades durant el procés d'avaluació. Els i les professionals de la psicologia tenen l'obligació d'informar a l'usuari o usuària de forma clara i entenedora de les característiques de la seva intervenció.

En una teràpia de parella o familiar, si un dels membres demana un informe que detalli informació del procés dut a terme, no es pot proporcionar informació sense consentiment de totes les persones i membres implicats. En cas que només tingui el consentiment d'una d'elles, només pot emetre informació sobre aquest interessat o interessada.

8. Hi ha alguna excepció al deure de confidencialitat del o la pacient?

La persona professional psicòloga, en l'exercici de la seva professió, ha de guardar la confidencialitat amb el o la pacient. Només pot eximir-se'n per consentiment exprés d'aquest o aquesta, per supòsits legals o en situacions en què es valori un risc per a les persones. Aquest últim cas ha d'estar plenament justificat per a respectar, en la mesura del possible, l'autonomia de les persones.

Sempre que s'estigui fent tractament psicològic a un infant o adolescent i es consideri que aquest està en risc, la persona professional està obligada a informar els organismes competents i/o a la Fiscalia de Menors. Si necessita orientació sobre els organismes competents, pot trucar al telèfon d'Infància Respon per cercar orientació.

9. Què és un informe pericial? Quina diferència hi ha amb un informe clínic?

Un informe pericial és un document en què una persona pèrita que intervé en un procés judicial, amb coneixements especialitzats sobre una matèria, aporta a una instància judicial les dades necessàries per valorar millor la natura dels elements que poden tenir poder probatori en la fonamentació d'una decisió judicial. És a dir, només consta a l'informe aquella informació de rellevància a l'efecte de l'objecte de la perícia.

A efectes de la seva replicabilitat, la persona pèrita haurà de fer constar en el seu informe l'objecte de la perícia i delimitar el seu contingut a això. També haurà de fer constar qui l'ha sol·licitat. A més a més, inclourà detalladament els procediments que hagi seguit, així com el seu fonament teòric i metodològic, valent-se del coneixement científic àmpliament consensuat en la matèria de què es tracti.

L'informe exposarà els resultats derivats de la metodologia emprada (numèrics o perfils de proves administrades a fi de garantir la condició de ser contrastable) i indicarà conclusions clares i concises que resumeixin el judici crític i valoratiu, d'acord amb una anàlisi imparcial i adaptada a la informació que s'hagi sol·licitat.

Altrament, l'informe psicològic clínic és la comunicació (escrita o oral) confidencial i científica realitzada per una persona psicòloga al seu client o clienta, representant legal o autoritat legal competent, dels resultats d'un procés d'avaluació o intervenció psicològica.

10. Pot qualsevol persona psicòloga col·legiada elaborar un informe pericial?

Tot i que no hi ha cap regulació legal o específica, cal recordar que l'article 13 del Codi Deontològic diu: En l'exercici forense, els psicòlegs i psicòlogues han d'estar familiaritzats amb les normes judicials o administratives que regeixen la seva tasca. Igualment, han de tenir una formació especialitzada.

És important advertir i assenyalar els límits de la responsabilitat i la competència de les actuacions pericials: les persones psicòlogues forenses han de ser conscients de la necessitat de tenir elevats nivells de competència, formació i experiència per dur a terme les avaluacions pericials. Cal remarcar la necessitat de tenir i actualitzar coneixements tant psicològics generals i específics, com ètics i legals.

És important destacar l'especial sensibilitat que es deriva de les actuacions d'avaluació psicològica en l'entorn jurídic que, amb molta freqüència, poden veure's envoltades d'elements d'especial vulnerabilitat: drets, victimització, infància, violència, no confidencialitat, etc., que requereixen un alt grau d'especialització, ús de dades objectivables, imparcialitat i prudència.

11. És possible realitzar una avaluació pericial d'una persona a qui, prèviament, s'ha realitzat un tractament psicològic?

No, per qüestions d'imparcialitat i objectivitat, si la persona professional ha efectuat una intervenció o tractament psicològic a alguna de les parts implicades (víctima; encausat o encausada; nen, nena o adolescent -NNA-; progenitor, etc.), en cap cas podrà realitzar posteriorment una pericial sobre la família.

En cas de realitzar una avaluació pericial tenint implicació prèvia en la família/l'expedient familiar, s'estaria provocant una situació confusa, en què el paper i les funcions de la persona professional de la psicologia serien equívokes o ambigües, perdent la neutralitat necessària per realitzar qualsevol perícia. En aquests casos, hauria de derivar la pericial psicològica a un altre professional que no hagués intervingut prèviament. La persona terapeuta inicial podria restar com a possible testimoni-expert.

Cal considerar, però, que no hauria de ser un problema peritar en un segon moment del cicle familiar, sempre que no hi hagi circumstàncies que la persona pèrita identifiqui com a contraproductes o que comprometin el bon fi de la pericial i que puguin suposar biaix en la imparcialitat. A banda, òbviament, de les causes de taxa o recusació judicial, que estan ben delimitades jurídicament.

12. És possible realitzar un tractament psicològic d'una persona a qui, prèviament, s'ha realitzat una avaluació pericial?

Sí, sempre que l'avaluació que hagi fet la persona psicòloga no interfereixi amb el vincle terapèutic i el posterior tractament.

Així mateix, el procediment judicial en què s'ha participat en qualitat de persona pèrita ha d'haver finalitzat, de manera que no es requereixi la seva participació ni ratificació en el mateix.

13. En una avaluació pericial de família en què se sol·liciti valorar el règim de guarda i/o estades i comunicacions més adients per a un infant, s'han d'avaluar ambdues persones progenitores?

Sí, sempre. Per fer una valoració d'alternatives de la guarda d'un infant o adolescent sempre s'ha de comptar amb l'avaluació de tot el nucli familiar i de les relacions entre tots els seus membres. Seguint les recomanacions per a la bona pràctica professional en l'avaluació de custòdia infantil (APA, 2010, 2022), la persona professional haurà de convidar ambdues persones progenitores, amb l'objectiu de proporcionar una resposta integral del nucli familiar. Específicament, la Guia per a les avaluacions de custòdia infantil dels jutjats de família (APA, 2022) estableix que "els professionals de la psicologia analitzaran l'abast i les limitacions de les funcions especialitzades que ocasionalment se'ls hi assignin. Per exemple, si pot avaluar només a un de les persones progenitores, o només als fills. En aquests casos, s'evitarà comparar els progenitors entre si, i s'evitarà realitzar recomanacions respecte a la presa de decisions, la cura dels fills o el temps de parentalitat".

En casos en què es compti amb la participació únicament d'una de les persones progenitores, no podran establir-se recomanacions sobre la guarda o qualsevol canvi en el sistema d'estances i comunicacions atès que això suposa un compromís ètic. Aquestes avaluacions únicament podran donar resposta a la competència parental de la persona progenitora avaluada, així com altres extrems, com les relacions entre germans i germanes o entre el fill o filla i una de les persones

progenitores, la maduresa psicosocial de l'adolescent amb relació a la consideració de les seves manifestacions, etc.

Els i les professionals han de deixar constància sobre les limitacions de les conclusions de l'informe emès i el seu abast, en funció de la metodologia utilitzada.

14. En una avaluació pericial de família en què es realitzi l'avaluació d'un infant, es necessita el consentiment d'ambdues persones progenitores?

No, per dur a terme l'avaluació d'un NNA és suficient comptar amb el consentiment només d'una de les persones progenitores. Tanmateix, des del punt de vista ètic, la bona pràctica professional és informar i convidar a participar en la persona progenitora que no sol·licita l'avaluació pericial del seu fill o filla. Convidar l'altra persona progenitora a formar part de l'avaluació té utilitat per fer-se una composició contextual més ajustada per protegir l'interès dels fills i filles menors d'edat implicats i fer propostes adients a la situació avaluada. I en aquest mateix sentit, no és raonable informar-lo quan ja està pràcticament tota la intervenció finalitzada.

15. Com i quan s'ha d'informar a la persona progenitora que no sol·licita l'avaluació d'un nen, nena o adolescent (NNA)?

És responsabilitat de la persona professional informar prèviament a l'altra persona progenitora de l'avaluació o pericial de l'infant/adolescent i tractar d'obtenir la seva col·laboració, a excepció d'aquells casos en què això pogués afectar l'interès superior de l'infant o adolescent o a l'objecte de l'avaluació.

És important que, en els casos en què la persona professional no consideri adient posar l'avaluació en coneixement de l'altra persona progenitora, ho justifiqui de

forma adient, comptant amb indicis i/o proves fefaents i adequades al principi d'interès superior del NNA. En aquest sentit, ha d'existir un risc objectivable i acreditable conforme als paràmetres científics àmpliament acceptats per la psicologia, fent ús de models avaluadors basats en l'evidència (tal com suggereix el Comitè Permanent d'Ètica de la EFPA).

Es recomana informar per un mitjà que permeti acreditar la seva emissió i recepció, per tal que en quedi constància.

Cal prendre com a punt de partida que, d'acord amb la regulació de la potestat parental establerta al Codi Civil de Catalunya, amb caràcter general és necessari el consentiment exprés d'ambdós progenitors que exerceixen la potestat parental per sotmetre un/a nen, nena o adolescent a tractament, amb independència que estiguin separats i a quin dels dos s'hagi atribuït la guarda, i salvant les excepcions previstes a la normativa aplicació. Si només fos una avaluació o estudi (p. ex. exploració per diagnòstic, elaboració pericial, etc.), seria suficient amb el consentiment d'un dels dos (tot i que l'altre també n'hauria de ser informat, segons els estàndards d'una bona pràctica professional).

Tal com ha de ser, la Comissió Deontològica del Col·legi aplica aquests criteris, que ha anat definint amb claredat.

En aquests casos, cal ser especialment curós quan ens adrecem a la persona progenitora no sol·licitant. És recomanable que ens hi adrecem per escrit, i no només a efectes de deixar-ne l'oportuna constància, sinó també per donar compliment a la normativa de protecció de dades de caràcter personal. Hem de procurar obtenir la seva participació, donat que la informació que pugui aportar és de gran utilitat a la persona professional.

16. Si un progenitor o progenitora manifesta la seva negativa respecte a dur a terme l'avaluació del nen, nena o adolescent, es pot dur a terme igualment l'avaluació?

Sempre que es compti amb l'autorització i consentiment d'un dels dos progenitors o tutors legals, es pot dur a terme l'avaluació. S'ha de tenir en compte que, d'acord amb l'article 20 del Codi Deontològic del COPC, l'altre progenitor té el dret de rebre la informació relativa a les proves administrades i els resultats vers el seu fill o filla.

17. En un informe pericial en què només s'ha avaluat una de les parts implicades, es pot recomanar assistència a teràpia familiar?

Quan només es compta amb l'avaluació d'una de les persones progenitores/tutores legals, no es podran fer recomanacions d'assistència a teràpia familiar, donat que aquesta recomanació implica inferències sobre la part no avaluada. Quan es recomana assistència psicològica, aquesta ha d'estar degudament fonamentada en una avaluació prèvia o bé com a resposta a una demanda explícita de la o les parts implicades.

18. En el cas de diverses avaluacions pericials d'un mateix nen, nena o adolescent (NNA) per part de diferents persones pèrites, s'han de seguir certs criteris?

Sí. En l'avaluació de NNA, en procediments de família en la qual intervinguin alhora diverses persones professionals, aquestes tindran l'obligació de col·laborar, en la mesura del possible durant l'avaluació, amb l'objectiu de minimitzar l'impacte en el NNA objecte de la valoració. En aquest sentit, es considera bona pràctica col·laborar amb l'altra persona professional en la realització d'entrevistes conjuntes i/o en la facilitació de les proves psicomètriques o tests avaluatius dels NNA.

La persona professional de la psicologia que actuï en l'àmbit pericial es comprometrà amb la perspectiva d'infància i els principis de la bioètica, especialment el de no-maleficència. A aquest efecte, serà especialment curosa en la decisió d'avaluar NNA que constin multiintervinguts per molts professionals i sobre els quals hi hagi evidència que una nova intervenció pot derivar en efectes iatrogènics.

19. Quines fonts materials, documentals i d'informació s'han d'utilitzar en l'avaluació pericial?

Per poder dur a terme l'informe de valoració de la guarda d'un NNA s'utilitzaran tècniques pròpies de l'avaluació psicològica com són l'entrevista, l'observació conductual, i altres instruments psicològics vàlids i adaptats a l'objectiu concret d'avaluació, així com les coordinacions professionals.

Les dades obtingudes d'aquestes fonts col·laterals d'informació (coordinacions professionals) poden provenir d'informes orals i/o escrits, però sempre que s'hagin obtingut amb consentiment previ, tant de les persones sobre qui versis la informació com dels professionals que la proporcionin, per a l'elaboració de l'informe pericial.

Es recomana a la persona professional de la psicologia contrastar la informació amb fonts externes, l'origen de les quals sigui vàlid i fiable (coordinacions professionals, informes mèdics, psicològics, socials, etc.) i evitar aquella documentació aportada per l'usuari que sigui de dubtosa traçabilitat i amb desconeixement del context d'obtenció de les citades fonts (correus electrònics, xarxes socials, gravacions d'infants/adolescents, etc.). Cal tenir present, addicionalment, que l'obtenció de la informació per algunes d'aquestes fonts podria incórrer en tipicitats penals, com podrien ser la revelació de secrets o la vulneració del dret a la intimitat.

20. S'han de lliurar els informes pericials d'infants o adolescents a les seves persones progenitores?

Les persones avaluades que sol·licitin informació o còpia de l'informe pericial i de les proves realitzades tenen dret a rebre la informació en qüestió. En cas d'avaluació d'infants i adolescents, les persones progenitores tenen dret a obtenir la mateixa informació anteriorment descrita, sempre que no presentin restriccions en qüestions de potestat parental legalment establertes.

La persona professional té l'obligació d'informar a la persona avaluada sobre els aspectes generals de l'avaluació i de l'absència de confidencialitat en contextos forenses, sent aquesta part essencial en l'obtenció del consentiment informat.